

TÚL A FELHŐKÖN

Varga Zoltán

Napok óta voltunk már úton. Már messze a felhők fölött jártunk, amikor a csoport nem volt hajlandó tovább követni a csúcs felé. Pedig ragyogó tiszta idő volt, szél is alig fújt, s a tarajos, vakító hólepelbe burkolt, de helyenként csupasz, rideg sziklákat nyújtóztató csúcs, már nem is túl magasan fölöttünk, tisztán, élesen rajzolódott a szinte sötétkék ég háttérére. Tagjaimban még erőt éreztem, de a többiek szédülésre, fülzúgásra panaszkodtak. Kimerülten nyújtóztak el a behavazott sziklákon. Amitől tartottam, bekövetkezett: már korábban is mind több elégedetlen hangot hallottam, s most egyszerre végleg megmakacsolták magukat. Hiába beszéltem; egyre azt követelték, forduljunk vissza. Olyasmit is mondtak, hogy a csúcs megmászhatatlan. Különösen Vörös hajtogatta ezt, ő bujtogatta a többit. Lehet, ha ő nincs velünk... Már mikor a csoportot szerveztem, gondoltam, ki kellene hagynom, de aztán mégis bevettem. Úgy gondoltam, erőteljes, kitartó, tapasztalt hegymászó, sok hasznát vehetjük... Ma már tudom, ez hiba volt; nélküle minden rendben ment volna. Es nem lett volna szabad megfélekednem egykori viszályunkról, bármilyen régen volt is. Ő nem felejtette el. Mintha mindjárt kezdetben bizonyos gyönyörűséget talált volna az ellenkezésben. Mintha állandóan valami diadalmas mosoly bujkált volna a szája szögletében. Mintha csak ezt mondta volna: „Én előre tudtam, hogy így lesz, csak nem akartam a kedvedet szegni”. Leplezetlenül élvezte kudarcomat.

— Hát most torpanjunk meg? — érveltem kétségbeesetten. Izgalomban hevesen hadonásztam, hangom rekedtté vált, torkomból sípolva tört elő a ritka, utolsó atomnyi oxigéntől is megfosztott levegő. — Azért jöttünk fel ideáig, hogy néhány száz méterre a cél előtt visszaforduljunk?

Vörös ásított; mintha szándékosan még túlozta volna is bágyadságát:

— Vannak elérhetetlen célok is. — Valamennyiük nevében ő beszélt, mintha valami most kirobbant, titokban szőtt összeesküvés vezére lenne.

— Különösen, ha annak hisszük őket — feleltem keskenyre feszülő szájjal, idegesen megránduló arccal.

Vörös annál nyugodtabb volt: — Vannak dolgok, amelyeket jobb előre elhinni, mint meggyőződni róluk.

— És a kudarc tudata, amiről különben meg sem győződünk még? Az előre belenyugvás? Az önkéntes megadás szégyene?

— Mindnyájunkat egyformán sújt... Viszont csak egymás tanúi vagyunk, senki sem lát bennünket. Ha akarjuk, odalenn azt is mondhatjuk, hogy fent voltunk. Ez esetben csakis magunk előtt kell szégyenkeznünk.

— És neked az persze semmit sem számít?

— Kevesebbet, mint az életem. Vagy akár a többiek élete. Még a tied is, ha úgy tetszik.

— Velem ne törődj. És a többiek nevében se beszélj! Nem tudok arról, hogy felkértek volna erre! — Bár tudtam már, hogy hiába, még mindig nem egészen kihunyó reménnyel a másik háromra néztem. Fáradtnak látszottak: elnehezült szemhéjjal pislogtak rám, szemük fehéjét halványpiros vérerek hálózata márványozta be; Sápadt előregörnyedve, térdére könyökölve egy sziklán ült, Szeplős és Piszte a földön nyúlt el. Csak Vörös állt: csípőjével jégcsákányára támaszkodott, magabiztosan hintáztatta magát. Néhány másodpercig hallgattak. Aztán Sápadt szólalt meg. Kissé mentegetőzve beszélt:

— Nem kértük fel, de igazat kell neki adnunk... És semmi okunk a szégyenkezésre. Mindent megtettünk... Küzdöttünk, amíg lehetséges volt.

— Az is szégyen, ha csak azt tesszük, ami „lehetséges”. — Tudtam, hogy nincs igazam, de azért csak beszéltem. A düh, a dacos kétségbeesés ösztökélt.

Most újra Vörös válaszolt: — Nem nagyobb, mint ostobaságot elkövetni.

Arcom lángra lobbant: — Gyávák vagytok! Pipogya fráterek!

— Mondj akármit, úgyis visszamegyünk.

Vörös vérlázító nyugalmát gyűlölete fűtötte: láthatólag a végsőkig ki akarta élvezni diadalát. Vicsorgón, sakálszerűen mosolygott, sárgás fogai húsbomba vágtak: nyersen, cinikusan villantak felém, szinte kirepültek szájából s a torkomnak ugrottak. Ekkor világosodott meg bennem, hogy ő semmit sem felejtett el. Ma már tudom, hiba volt bevenni a csoportba; nélküle minden rendben lett volna.

— Hát jó — mondtam lassan. — Senkit sem kényszeríthetek. Aki mégis velem tartana, jelentkezzen.

Senki sem szólt. Senki sem mozdult.

— Tehát senki?

Sápadt mintha alig észrevehetően megrezdült volna; mindig benne éreztem a legtöbb lelkesedést, úgyhogy pár pillanatig remélni kezdtem. De aztán, mikor Vörös ránézett, lehajtotta fejét.

— Akkor hát egyedül megyek.

Kis ideig még ezután sem szólt senki. Vörös szándékoltan félrenézett, látszólag onttan a lába elé bámult, a vékony, keményre fagyott hóréteg alól mindenütt kilátszó csupasz kődarabokat szemlélte. De a másik három szemét továbbra is rám függesztette. Döbbenet néztek

rám, de egy kicsit — nyilván önmaguknak sem vallva be — még talán csodáltak is. Ha nincs ott Vörös, valamit talán még építhetek is erre a csodálatra. De így... Aztán Sápadt szólalt meg végre:

— Képtelenség... Azt nem teheted meg.

— Majd látni fogjátok, hogy nem képtelenség.

— Jobb, ha nem győződünk meg az ellenkezőjéről. — Kissé úgy mondta ezt, mintha Vörös beszédmódját utánozná; láthatólag a hatása alatt volt. De ennek ellenére őszintén ijedtnek tűnt. Aztán egyszerre hangot váltott. Beszéde kérlelő színezetet öltött: — Miért vagy ilyen konok? ... Tudhatod jól, hogy egyedül nem vállalkozhatsz erre...

— Márpedig én vállalkozom.

— A biztos halálba mész.

— Jogom van választani élet és halál között. És jogom van oda is eljutni, ahová ti nem követhettek.

— De mi ezt mégsem engedhetjük meg. Felelősek vagyunk érted. — Mintegy támogatást keresve társaira nézett. Szeplős és Piszte bólogatott; lehet, hogy túl fáradtak voltak a beszédhez. De Vörös továbbra is más irányba nézett.

— Nem akadályozhatjátok meg, hogy tovább menjek.

— Ha kell, erőszakkal is levonszolhatunk.

— Legfeljebb holtan, de az sem valószínű. Különben legalább egyet közületek magammal rántok valami szakadékba.

— Ember, legyen eszed!

Vörös váratlanul fordult meg és ütötte fel a fejét. Hangja egyszerre türelmetlen és ingerült lett:

— Hagyd! Mit nyavalyogsz vele? Ha megőrült, menjen.

— Ha újtára engedjük, halálra ítéljük — mondta Sápadt.

— Ő maga ítéli el magát. — Vörös hangja pattogó volt, ellentmondást nem tűrő, mint azé, aki tudatában van, hogy valami megdönthetetlen igazságot mond. Ennek ellenére mégsem bizonyos, hogy már ekkor a vesztemet akarta. Meglehet, csak azért mondta ezt, hogy ezzel is más elhatározásra bírjon.

Lehajoltam, s a hátizsákomért nyúltam: — Hát akkor a viszontlátásra...

— Lenn a völgyben — toldotta meg Vörös.

Egy pillanatra meghökkenedtem. — Hogyhogy, lenn a völgyben? — kérdeztem hirtelen. Erre semmiképp nem számítottam.

— Nagyon tévedsz, ha azt hiszed, hogy itt megvárunk. Mi most azonnal útnak indulunk lefelé.

— Rendben van. Így is lehet.

— Hát egészen megkergültél?

— Lehet, hogy igen... Különben pedig, most én mondom: mondj akármit, úgysis felmegyek.

Megfordultam, és elindultam. Már inkább csak a dac hajtott előre. Még mindig hittem ugyan, hogy képes leszek feljutni a csúcsra, de valahol mélyen mégis úgy éreztem, örületségre vállalkozom, s az egyedüli értelmes dolog az lenne, ha a többieket követve visszafordulnék, de Vörös arca ottragadt a tekintetemben, s elképzelttem, miként áradna szét képén vereségem beismerésekor a diadalmosoly. Nem, ezt soha. Néhány lépés után hátrafordulva még egy pillantást vetettem társaim

arcára: talán az elmeógyógyintézetek újonnan felvett ápoltságainak hozzá tartozói nézhetnek így szeretett rokonukra, ha becsukódik mögötte a cella ajtaja. De ugyanakkor valami sértettség is kihajolt a tekintetükből: szemrehányás, vád, tiltakozás az arcátlanság ellen, hogy olyasmire merek vállalkozni, ami meghaladja képességeiket. És ez a nézés megacélozott, még inkább izzásba hozta elszántságomat.

Első lépéseimet még ez a lobogóra szított dac irányította, de mikor társaim végleg eltűntek mögülem s egyedül maradtam a jeges-havas, egethasító sziklák között, lassan mindjobban bekerített a félelem. Teljes magány vett körül, sehol egyetlen élőlény, sehol egy hang, még madárkiáltás sem; csak saját nyögésemet, zihálásomat hallottam: miközben utolsó erőtartalékomat is bevetve, minden egyes izmomot patanásig feszítve, egyik szikláról a másikra kapaszkodtam, halk biztató szavakat mormolva igyekeztem összefogni maradék bátorságomat és akaraterőmet. De már nem bíztam vállalkozásom sikerében, s egyre inkább csak a pillanatot vártam, amikor erőm végleg elapad, elfuladva kidőlök, vagy pedig egyensúlyomat veszítve a mélységbe zuhanok. Némely pillanatban már szinte kíváncsi voltam, milyen is lesz ez az elkerülhetetlennek vélt esemény, valósággal már siettettem volna, de aztán mégsem következett be. Tüdőm önmagát multa felül, minden milligrammnyi levegőből képes volt oxigént kisajtolni, emberfeletti teljesítményre sarkantyúzott szívem mindig friss vérrel teltette izmaimat. Már egészen közel jártam a csúcshoz, mikor újra reménykedni kezdtem. Csak ekkor fogott el ismét igazán a lelkesedés. Mégis megmutatom, tört fel belőlem sípolva, azért is nekem lesz igazam. Előre elképzeltem társaim arcát, ha újra elébük kerülök. Különösen Vörös arca bomlott ki előttem elevenen.

Magán a csúcson mindössze két-három percig tartózkodtam. A kilátás nem olyan volt, mint képzeltem: a völgyekben ködök pihentek, sok mindent elfedtek szemem elől. Csak néhány felvételt készítettem, hogy igazolhassam, valóban fent jártam. Aztán visszaindultam. Ahol lehetett, jégcsákányomra ülve csúsztam lefelé.

Csak később jutott eszembe, hogy társaim esetleg valóban nem vártak meg, s talán már rég nélkülem lefelé indultak. Ez kissé megremített: a végtelen, csupasz körengetegen, majd a sűrű fenyveseken át botorkálni egyedül az első emberlakta területig, riasztólag hatott rám. Annál nagyobb volt örömöm, amikor négy parányi hangyának tetszőn mégis megpillantottam őket. Egy kis köves fennsíkron ütöttek sátrát. Alig félszáz méternyire a helytől, ahol hagytam őket.

Tőlem telhetően sietve igyekeztem feljűk. Majdnem könny szökött a szemembe a hálától, hogy mégis megvártak. Sőt, kicsit úgy éreztem, az előbb igazságtalan voltam velük szemben: olyasmíért hibáztattam őket, amiről nem tehetnek. Nem hibásak, amiért gyengébbek nálam s képtelenek arra, amit csak én tudok véghezvinni. De közben azért a diadalérzet is ott feszült bennem. Azt vártam, lelkesen éljenezni fognak.

Felálltak, és elém jöttek. Csodálkoztak, de nem mutattak különösebb örömet. Előbbi ellenséges tekintetükből még mindig ott vibrált szemükben egy kevés. Különösen Vörös ellenszenve volt még most is

jól tapintható. Talán csak Sápadt mosolyodott el kissé. De ő sem egészen.

— Na látjátok, nem haltam meg — mondtam vidáman, diadalmasan, levegőért kapkodva.

— Látjuk — szolt Vörös szárazon. A másik három semmit sem mondott. A földet nézték. Közönyük újra ingerültséget mozdított meg bennem.

— Na és mit szóltok hozzá? — kérdeztem kihívóan.

Újra csak Vörös beszélt: — Semmit. Szerencséd volt.

— Az irigység, ha el akarja kerülni a kijáró elismerés megadását, rendszerint a szerencséről kezd beszélni.

— Hogy kijár-e neked az elismerés, azt nem te döntöd el — vágott vissza Vörös. Szeplos és Piszé némán bólintott. Általában nemigen beszéltek, csak bólogattak. Sápadt zsebre dugott kézzel állt, a földet nézte.

— De igenis én döntöm el! — kiáltottam. Hirtelen fejembe tódult a vér. — Már el is döntöttem!

— Ne hetvenkedj! Inkább köszönd meg Sápadtnak, hogy megvartunk. Ha ő nem kér rá bennünket, már rég lementünk volna.

— Nem kértem, hogy várjatok meg! És csak azért beszéltek így, mert fölétek kerekedtem! — Agyam egészen elborult. Talán túlságosan fáradt voltam.

Vörös fenyegetően előrelépett: — Nincs jogod ilyen hangon beszélni velünk!

— De van! Mert nekem lett igazam!

Most egyikük sem szolt. Csak a szemükbe ült ki a gyűlölet. Egyszerre megéreztem gyűlöletük forrását: ennyire csak azt lehet gyűlölni, akinek igaza van. De mindez még dacosabbá tett.

— Vagy talán kételkedtek abban, hogy igazam van. Tagadjátok, hogy olyasmit tettem, amire ti nem vagytok képesek?

— Hallgass — szolt Vörös. Hangja félelmetesen halk volt. Keze öklöbe szorult.

Valamennyien kissé előbbre léptek. Csak Sápadt maradt le alig észrevehetően. Félkörben vettek körül. Némán, fenyegetően tekintettek rám. Vörös arcbőre vörösebb volt, mint bármikor, de a többiek arca is lángolt.

Egyszerre rémület fogott el. És kezdtem úgy érezni, nincs is igazam. Nincs igazam, mert ők többen vannak. Külön-külön mind kevesebbek nálam, de együtt... Mert az igazság az erővel azonos...

Aztán Vörös egyszerre szélesen elmosolyodott. Mintha hirtelen világosság gyúlt volna agyában. — Egyáltalán nem vagyunk bizonyosak abban, hogy igazad van — szolt nyugodtan.

— Szeretném tudni, miért?

— Hátha fenn sem voltál? Hátha csak egy sziklahasadékban kuporgtál mostanáig?

— Ha majd előhívom a felvételeimet, magatok is láthatjátok.

— Add csak ide a fényképezőgépedet.

Bensőm hirtelen megrándult. Egyetlen pillanat alatt tisztába jöttem Vörös szándékával. Egy lépést tettem hátrafelé.

— Nem adom!

— Azt mondtam, add ide! — Újabb lépést tettek felém. A többiek most is némák voltak, arcuk mozdulatlan, csak Sápadt szájszöglete rándult meg alig észrevehetően. Píszé kissé felemelte jégcsákányát.

Hirtelen hátraugrottam, aztán megfordultam, és futásnak eredtem. Pár lépés után, mivel nem hallottam, hogy üldöznének, hátrapillantottam. Előbbi helyükön álltak, nyilván tudták, úgyis csak a fennsík pereméig szaladhatok. Vörös épp ebben a pillanatban hajolt le egy köért. Kétségtelenül ő dobott először. Tudom, nem kellett volna bevenni a csoportba; nélküle minden simán ment volna. Ezután egymás után zúgtak el a kisebb-nagyobb kődarabok a fülem mellett. A velem szembeni, hozzám mind közelebb kerülő sziklafalon csattantak. Az első találat, félig oldalról érkező, éppen csak súrolta a homlokomat, de vérem rögtön kiserkent, s bő patakban, több ágra szakadva lefelé folyt az arcomon. Aztán Vörös hangját hallottam: — Mit állsz, mint egy faszent? Azt hiszed, te mindenkől kihúzzhatod magad? — Nem néztem hátra, de így is tudom, ez Sápadtnak szólt. Ekkor már éreztem, hogy elvesztem. Vörös korábbi mondata jutott eszembe: „Csak egymás tanúi vagyunk”. A következő kődarab a tarkómat találta; azt hiszem, Sápadt dobása volt. Arcra buktam, néhány pillanatig még hallottam a körülöttem lehulló, ugrálva tovaguruló kövek koppanását. Aztán kihunytt bennem a fény. De azt hiszem, nagyon sokáig dobáltak még, amíg teljesen megszűntem élni.

Odalenn úgy tudják, sohasem tértem vissza a csücsről.

1965.